

Din ve Bilim
Muş Alparslan Üniversitesi
İslami İlimler Fakültesi Dergisi

Din ve Bilim – Muş Alparslan Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi
Region and Science - Journal of Muş Alparslan University Faculty of Islamic Sciences
e-ISSN: 2667-7717 Haziran/June 2025, 8(1): 155-159.

Bilimin Din Eğitime Katkısı
The Contribution of Science to Religious Education

Charles Reid BARNES

Professor, The University of Chicago, USA

Çeviren /Translator

Vahdeddin Şimşek

Dr. Öğr. Üyesi, Kırıkkale Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi

Assist. Prof., Kırıkkale University, Faculty of Islamic Sciences,

wahsim2012@gmail.com

ORCID: 0000-0002-3973-850X

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 30 Nisan / April 2025

Kabul Tarihi / Date Accepted: 01 Haziran / June 2025

Yayın Tarihi / Date Published: 30 Haziran / June 2025

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Haziran / June

DOI: <https://doi.org/10.47145/dinbil.1688140>

Atıf / Citation: Barnes, Charles Reid. "Bilimin Din Eğitime Katkısı". Çev. Vahdeddin Şimşek.
Din ve Bilim - Muş Alparslan Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi 8/1 (Haziran 2025): 155-159. doi:
<https://doi.org/10.47145/dinbil.1688140>

İntihal: Bu makale, iThenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by iThenticate. No plagiarism was detected.

web: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dinbil> | **mailto:** dinbil@alparslan.edu.tr

Published by Muş Alparslan Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi / Muş Alparslan University,
Faculty of Islamic Sciences, Muş, 49250 Turkey.

Öz

Bilimin Din Eğitime Katkısı başlıklı bu makale, bilimsel düşünce ve yöntemlerin din eğitime nasıl katkı sağlayabileceğini ele almaktadır. Yazar, din eğitiminin temel amacını karakter gelişimi olarak tanımlar ve bu sürecin bireylerin bilinçli ve etik seçimler yapabilmesini sağlamaya yönelik olması gerektiğini savunur. Din eğitiminin geleneksel materyallere odaklandığını belirterek, modern bilimsel yaklaşımların bu alana nasıl entegre edilebileceğini inceler. Bilimin, özellikle sorgulayıcı bir zihin geliştirme, önyargısız yaklaşım ve sürekli öğrenme ruhunu teşvik ederek din eğitime önemli katkılar sağladığı vurgulanır. Yazar ayrıca, Kutsal Kitap'ın bilimle uzlaştırılmaya çalışılmasının yanıltıcı olabileceğini ve bunun yerine dini metinlerin ruhsal ve ahlaki değerlerini ön plana çıkaran bir yaklaşımın benimsenmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bilimin sunduğu "bilimsel ruh", din eğitimcilerine, yeni verilere açık olma, eleştirel düşünmeyi teşvik etme ve entelektüel bütünlükle hareket etme gibi yöntemler kazandırır. Ayrıca, din eğitiminde kullanılan materyallerin güncel bilimsel bilgilerle uyumlu hale getirilmesi gerektiği belirtilir. Bilimsel yöntemin din eğitime katkısının yalnızca bilgi değil, aynı zamanda tutum ve yaklaşım geliştirme açısından da önemli olduğu aktarılmaktadır. Makale, din eğitiminin modern bilimsel yaklaşımlarla zenginleştirilmesinin önemini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Din ve Bilim, Bilimsel Yöntem, Eleştirel Düşünce, Bilimsel Ruh.

Abstract

The article "The Contribution of Science to Religious Education" discusses how scientific thinking and methods can contribute to religious education. The author defines the primary goal of religious education as character development, emphasizing its role in enabling individuals to make conscious and ethical decisions. Highlighting the traditional focus of religious education on scripture and historical materials, the article explores how modern scientific approaches could be integrated into this field. Science significantly impacts religious education by promoting qualities such as inquisitiveness, an unbiased perspective, and a spirit of continuous improvement. The author argues that attempts to reconcile the Bible with scientific explanations can be misleading and instead advocates for an approach that emphasizes religious texts' moral and spiritual values. The "scientific spirit" provided by science equips religious educators with methods such as openness to new evidence, encouraging critical thinking, and maintaining intellectual integrity. Furthermore, the article stresses the importance of aligning religious education materials with up-to-date scientific knowledge. The contribution of the scientific method to religious education is not limited to knowledge but also extends to fostering attitudes and approaches. The article underscores the importance of enriching religious education with modern scientific perspectives.

Keywords: Religious Education, Religion and Science, Scientific Method, Critical Thinking, Scientific Spirit.

Biliminin Din Eğitime Katkısı

Bana göre din eğitimi, tüm eğitim türlerinin sahip olduğu veya olması gereken aynı amaca sahiptir; yani karakter gelişimi. Din eğitimi, aklı göz ardı etmezken, asıl amacı iradeyi şekillendirmektir ve her gün yapılan seçimlerde, bilinçli bir şekilde iyi ile daha az iyi arasında doğru olanı tercih etmek için yeterli motivasyon sağlamaktır; böylelikle bu amaç, söz konusu seçimleri her zaman daha iyi bir yöne yönlendirmektedir. Tüm eğitimlerde olduğu gibi, din eğitim de belirli materyalleri —çoğunlukla ampirik gözlemlerle— seçerek bu hedefe ulaşmayı amaçlar. Bu materyallerin en belirgin olanları, Kutsal Kitabı oluşturan halk hikayeleri, gelenekler, yasalar, tarih, şiir, hikmet, ilham/ kerametler, biyografi ve mektuplar gibi farklı türlerdeki metinler ve kilisenin tarihsel gelişimi süreci, teolojileridir. Bununla birlikte din eğitimi, diğer Doğu halklarının edebiyatı, Kutsal Toprakların coğrafi ve ekonomik yapısı, kendi kutsal kitapların üst düzey eleştirisi ile ilgili bulgular ve benzeri kaynaklardan faydalanır.

Din eğitimi, büyük ölçüde gönüllü öğretmenlerin üstlendiği çabalarla Pazar okulları aracılığıyla gerçekleştirildiği için esas olarak zihinsel faaliyetle ilgilenen laik eğitimle karşılaştırılacaksa, onun gerisinde kalmıştır. Yöntem, materyal seçimi ve onların organize edilmesi konusunda birçok iyileştirme yapılabilir ve bu iyileştirmeler, felsefe, psikoloji ve pedagojideki modern araştırmalardan elde edilebilecek önerilerden yararlanarak gerçekleştirilebilir. Bu bağlamda bana, fiziksel bilimlerin

taftarları tarafından geliştirilen ve din eğitimcileri için faydalı olabilecek ilkelerin neler olduğuna dair bir şeyler söylemem istendi.

İtiraf etmeliyim ki, akla sırtını dönerek, Kutsal Kitap'ın doğrudan ilahi ilhamla yazıldığına dair bir teoriye sahip olanlar ve bu teoriyi bazen 'İncil'in ilk sayfasından son sayfasına kadar her şeye, inanıyorum.' şeklinde dile getiren öğretmene söyleyecek hiçbir şeyim yoktur. Bu tür bir kişi, benim görüşüme göre, din eğitimcisi olarak yalnızca zarar verebilir; çünkü bu öğretmenin her bir öğrencisi, er ya da geç, akıl ile "inanç" şeklinde yanlış adlandırılan dogmaya körü körüne bağlılık arasında yanlış bir seçim yapmak zorunda kalacaktır.

Fizik bilimlerinin, konu bakımından yakın ya da uzak, yaşayan veya ölü olan maddi çevrenin doğası ve yapısıyla ilgilendiği söylenebilir. Doğal olarak, bu konu her zaman insanın ilgisini çeken önemli bir alan olmuştur; ancak modern zamanlarda maddi şeyler yeterince yorumlanarak, bilim olarak adlandırılacak şekilde örgütlü bir bilgi ve teori bütünü oluşturabilmiştir. Daha önce parça parça, dağınık ve eksik yorumlar sırasıyla terk edilmiştir ve unutulmamalıdır ki, bu yorumların bir kısmı, yalnızca diğer edebi eserlerde değil, aynı zamanda Kutsal Kitap'ta da yer almıştır.

Bilim insanının dikkate alması gereken ilk öneri, belki de sıradan görünse de din eğitimde Kutsal Kitaptan yararlanırken doğa olaylarının her bir yorumunu öyle bir şekilde ele alınmalıdır ki, hiçbir modern yorum, incelenen kitabın dini değerini sorguluyor olarak anlaşılmasın. Belki de önemle üzerinde durulması gereken bir durum, halk arasında Kutsal Kitap'a yönelik eleştirilerin tam olarak odaklandığı nokta burasıdır ve bu saldırıların tek gerekçesi, doğa olaylarının söz konusu yorumlarının çocuklara "doğru" bir şekilde öğretilmiş olmasıdır oysaki bu yorumlar mevcut bilgi veya teori ile çelişir durumdadırlar. Bu nedenle din ile bilim arasında bir "çatışma / çelişki" olduğu iddia edilmektedir (bu mantık hatası böyle işler), ve modern insan böylesi bir alternatifte bilimi tercih etmektedir.

Kutsal Kitap'taki doğa olaylarının bilimsel açıklamalarla "uzlaştırılmak" zaman kaybıdır; daha da kötüsü, entelektüel sahtekârlığa yol açar, çünkü bu, yalnızca dikkatli olmayanları kandıran kelime oyununa yol açar. Harika bir olayı modern kavramlarla yeniden ifade etmek oldukça zordur ve bu çaba genellikle boşunadır çünkü bu olayla ilgili bilgiler genellikle tatmin edici bir açıklama yapmaya izin vermeyecek kadar yetersizdir. Örneğin, İlyas'ın üç kez ıslatılmış odununun yıldırım tarafından ateşlenmesini "açıklamak", tamamen hayalî verilere dayanmaktan başka bir şey değildir.

Dolayısıyla, Kutsal Kitap'taki yaratılış anlatısı, yazarın anladığı şekilde Tanrı'nın süreçle olan ilişkisini öğretmek amacıyla kullanılan erken bir yorum olarak ele alınmalıdır. Yaratılış "günlerini" jeolojik devirlerle özdeşleştirmek saçmadır ve inancı güçlendirmekten çok, zarar vermeye daha yatkındır, ki bunu kendi kişisel deneyimlerimle de tasdik edebilirim. Artık Tanrı'nın nasıl çalıştığına dair (yaratma prensibiyle ilgili) farklı bir yoruma sahip olmamız, ikincil konulardaki uyuşmazlıktan ziyade esas noktadaki uyumu ön plana çıkarmalıdır.

Eski zamanların 'yanlış' görüşlerinin aksine, modern doğa anlayışlarının 'doğruluğu' üzerinde de fazla durulmamalıdır Gerçeğe daha yakın olduğumuz gerçeği, doğal güçleri daha iyi kullanmayı öğrendiğimiz ve teoriden hareketle olayları öngörebildiğimiz gerçeğinden açıkça anlaşılmaktadır. Yine de hiçbirisi bize nihai gerçeğe sahip olduğumuza dair mutlak bir güvence vermez; elimizde sadece iyi işleyen hipotezler vardır ve doğaya ilişkin yorumumuz her an değişebilir. Bu 'istikrar' eksikliği, sıklıkla düşünüldüğü gibi bilimin bir kusuru ve ona karşı bir suçlama olmak yerine, bilimin özü ve ihtişamıdır. Atom teorisi gibi temel bir teoremin son derece radikal bir şekilde değiştirilmesi ve Laplace'ın nebüler hipotezinin matematiksel olarak çürütülmesi, fizik ve astronomiye olan güveni sarsmıyorsa, o halde yaratılış hikayesi neden bir tökezleme taşı, Yunus'un hikayesi ise bir günah taşı haline getirilmelidir?

İkinci ve daha temel önerimiz şudur ki, dini eğitiminin bilimden alacağı şey, öğretim materyallerinde daha ziyade ruh ve tutumdur. Bilimin insanlık için en önemli katkısı, keşfettiği gerçekler ya da kullanıma sunduğu güçler değil, ortaya çıkardığı ruhtur. Dolayısıyla, bilimin din eğitimine en değerli katkısı da bu ruhtur. Bu, yalnızca uygulamanın detaylarını etkilemekle kalmaz, öğretmenin tüm düşünceleri ve materyali karşısındaki tutumunu belirler. Doğal olarak, bilimsel ruhun ne olduğunu tanımlamak ya da açıklamak kolay değildir ve ona ulaşmak daha da zordur. Kendini bilim insanı olarak tanıtan herkes bu ruha sahip değildir; tıpkı kendini Hristiyan olarak nitelendiren herkesin, Mesih'in ruhuna sahip olmadığı gibi.

Öncelikle, bilimsel ruhun bilimin tekelinde olduğuna dair herhangi bir iddiada bulunmadığımı belirtiyim. "Bilimsel ruh" olarak adlandırılması, onu geliştiren tek disiplini değil, yalnızca onu ilk ortaya çıkaran çalışma türünü gösterir. Bu bir konunun değil, yöntemin bir sonucudur ve bu yöntem ister kimya ister tarih ya da Kutsal Kitap çalışmaları gibi farklı alanlarda uygulansın "bilimsel" olarak tanımlanabilir.

Bilimsel ruhun teşvik ettiği nitelikleri tanımlayarak, bu tür nitelikleri geliştiren yönteminin doğasını bir ölçüde açıklayabilirim.

İlk olarak, sorgulayıcı ve saf bir zihin gereklidir. Çocuk, her ikisine de sahiptir ve eğitim, olması gerektiği gibi olsaydı, çocuk, öğrenmeye hevesli ve bilgi edinmeye hazır bir durumda olurdu. Ancak sorgulama, çoğu zaman, gerçek anlamı olmayan kelime kalıplarını ezberlemekle köreltilir ve bilgiye olan iştah, yalnızca kitap bilgisiyle doyurulmaya çalışılır. Kendini eğitmek ya da başkalarına öğretmek isteyen kişi, gerçeği öğrenmeye hevesli olmalı ve gerçeğe, kaynağı ne olursa olsun, açık olmalıdır. Her çalışma konusuna, onu yeniden şekillendirebilecek kanıtları dışlamayacak şekilde yaklaşılmalıdır; önyargısız olunmalı, yeni veriler ışığında herhangi bir sonucu gözden geçirmeye hazır olunmalıdır. Tetkik / çalışma ile araştırma arasındaki farkı ayırt etmek son derece gereklidir. Çok sık olarak, tek bir metnin okunması "tetkik/ çalışma" olarak adlandırılır, ansiklopediler ve özel eserlerin incelenmesi ise "araştırma" olarak nitelendirilir. Gerçekten de herkes araştırma için gerekli araçlara sahip olamayabilir ve çok daha azı araştırma yapma yetkinliğindedir. Ancak araştırma, nesnenin kendisine ya da orijinal kaynaklara yönelir. Bitkiler hakkında kitap okumak, okuyucuya malumat bilgi verebilir; ancak araştırmanın amacı olan hakiki bilgiyi veremez, her ne kadar araştırmayı tekrar etmekten kaçınmak için gerekli olsa da. Dahası, bilimsel bir eğitim yalnızca araştırma yöntemini takip ederek kazanılabilir. Bilim hakkında yapılan okuma ne kadar fazla olursa olsun, bu yeterli değildir.

Bu durumda, çoğunluğun araştırma yapamayacakları konularda belirli bir azınlık tarafından yönlendirilmesi gerektiği aşîkârdır. Ancak, kişi danışmanlarını dikkatlice seçmeli, sadece birini ya da bir tarafı özellikle tartışmalı bir konuda dinlemekle yetinmemelidir. Ve bir kimse "otorite" kabul ettiğinde ya da kanıtları dinledikten sonra bir görüş oluşturulduğunda, kabul edilen bilgi, görüş hiçbir zaman hafife alınmamalı ve yeni, özellikle çelişen verilerin kabullenilmesine engel olunmamalıdır.

Bilimsel öğrenci, sürekli olarak inançlarını daha açık bir şekilde formüle etmeye ve bilinen olguların ilişkilerine dair daha net kavrayışlar kazanmaya çalıştıkça ne toplumsal inançların ne de bireysel açıklamanın nihai otorite olarak kabul edilemeyeceğine ikna olur. Royce'un dediği gibi, "Bilimin can damarı, bireysel inanca karşı güvensizliktir." Hiçbir bilgi alanında nihai söz henüz söylenmiş değildir ve her zaman iyiyi daha iyiyle değiştirmeye hazır olmak gerekir. Kendisini bir "otorite" olarak kabul eden kişi, en iyi şekilde, "kathedra"¹ konuşma hakkının ne kadar sınırlı olduğunu en iyi bilendir.

Bir fikre inatla bağlı kalmak ve her doktrin rüzgârıyla sağa sola savrulmamak; bir şeye inanmak ve bunu inançsızlığın sinsi saldırılarına karşı cesurca savunmak genellikle karakter ve zekâ gücünün bir işareti olarak düşünülür. Ancak dikkat edilmesi gereken bir nokta vardır ki, tartışmalar dinin temellerinde değil, onun süslemeleri ve ayrıntıları etrafında döner. Dahası, açık fikirli olmak zayıflıkla karıştırılmamalıdır; aksine, bu, zihin gücünün, dini meselelerde ise inancın bir işaretidir. Sallanan kutuyu durdurmaya çalışan kişi Davud değil, Uzzah'tı². Birçok kişi, kendi felaketine yol açacak şekilde, yoldan çıkmamak için dini bilgideki ilerlemesini durdurur.

İkinci olarak, üzerine yeni ışık tutulabilecek hiçbir konu, kavramlarını nihai olarak formüle etmeyi umamaz; bu nedenle bilimsel ruh, şüphecilik ve spekülasyonu zorunlu kılar. Ancak, şüphecilik

¹ *ex cathedra*: Ex cathedra, "katedralden" değil, "sandalyeden" anlamına gelen Latince bir ifadedir. Ancak ifadenin dini kökenleri vardır: başlangıçta Papaların tahtlarından aldıkları kararlar için kullanılmıştır. Roma Katolik doktrinine göre, inanç veya ahlak konularında *ex cathedra* şeklinde konuşan bir Papa yanılmazdır.

² Uzza, Filistliler diyarından geri getirildiğinde Kirjat-Yearimli adamların Sandığı yerleştirdiği Abinadab'ın oğluydu Kardeşi Ahio ile birlikte, Davut'un sandığı Yerusâlim'e getirmeye çalıştığı sırada sandığın yerleştirildiği arabayı sürdü. Öküzlerin tökezleyip sandığı eğmesi üzerine, Uzza, ilahi yasayı doğrudan ihlal ederek sandığı eliyle sabitledi ve hatası nedeniyle hemen Rab tarafından öldürüldü. Yahweh'nin Uzza'yı öldürmesinden hoşnut olmayan Davut, bunun gerçekleştiği yere "Perez-uzza" adını verdi; bu "Uzza'ya yapılanlar karşısında durmak" anlamına geliyordu.

bir amaç olarak değil, bir araç olarak kullanılır; daha iyi bilgiye ve daha fazlasına ulaşmak için sadece bir araçtır. Yalnızca mevcut ifadelerin doğruluğuna veya eksiksizliğinden şüphe duyduğu için kişi daha kapsamlı bir gerçeğe ulaşma umuduyla araştırma yapmaya yönelir. Gerçek araştırmacılar için gerekli olan bu alışkanlık, sahte araştırmacılar tarafından sıklıkla taklit edilir; ancak uzun kulaklar, aslan derisinin yüzeysel olduğunu ele verir.³ Şüphe duymak ve bunu alenen ilan etmek hiçbir iyi amaca hizmet edemez, çünkü şüphenin kesin bir sonuca götürmesi dışında hiçbir değeri yoktur.

Hiçbir araştırma, olası sonuçları hakkında sürekli düşünme ve gözlemlenen olguları açıklamak için geçici hipotezler oluşturma süreci olmadan ilerleyemez. Bu spekülasyonlar, daha fazla / ileri deneyler yapmaya temel sağlar ve eğer doğrulanırlarsa, bilimsel teoriler veya doktrinler haline gelirler. Gerçeği arama çabası, belki onu bulabilmek umuduyla, bilim insanının çalışmasında önemli bir faktördür. Ancak spekülasyonlar doğru şekilde değerlendirilmelidir; onlar da bir araçtır, bir amaç değildir. Eğitimsiz kişiler tarafından çoğu zaman yeni bir gerçek olarak yüceltilir, ya da tehlikeli bir hata olarak mücadele edilir veya boş bir laf olarak küçümsenir. Yine de bunların yeri ve kullanımı vardır; spekülasyonların büyük çoğunluğu, araştırmanın doğası gereği bir kenara atılmak zorunda olsa da tıpkı kanal kazıldığında eskimiş kazma /kürekler hurda yığınının gitmesi gibi, önce çölde sulama yollarını açarlar.

Üçüncü olarak, bilimsel ruh, her soruya karşı yargılayıcı bir tutumla belirginleşir. Kişisel denklemler ortadan kaldırılmalı ya da değerlendirilmelidir. Hassas aletlerle yapılan ölçümlerde, kişisel özelliklerden kaynaklanan hatalardan kaçınmak için büyük özen gösterilmesi gerektiği herkes tarafından bilinmeyebilir, hatta ölçümlerin belirli bir şekilde sonuçlanması beklentisi veya isteği bile buna sebep olabilir. Ancak, önyargının etkilerini duy(g)ularımız üzerinde bile göstermek tamamen mümkündür. O halde, yargımızın saptırılmasına karşı korunmak ne kadar daha gerekli! Kişisel faktörlerin engellenmesi belki de en zor ulaşılabilen hedeftir ve bilimsel eğitimin, mükemmelleştirilmesi en uzun süren kısmıdır.

İtiraf edilmelidir ki, eğitimimizin büyük bir kısmı otoritenin kabul edilmesine ve hâkimin tutumundan daha çok savunucunun tutumunun benimsenmesi eğilimindedir. Şu ana kadar amacına ulaşamamıştır. Çocuk böyle eğitilirse, bir insanın daha iyi bir yola yönelmesi kolay olmayacaktır. Yine de erken yapılan hatalar düzeltebilir ve din eğitimcisi, geçmişin hatalarından ders almalıdır.

İşte bilimin din eğitime katkısı ve sadece din eğitimine değil, tüm eğitime katkısı budur. Bilimsel ruh kazandırmak, daha derin bir kavrayış / anlayış elde edildiğinde geçmiş bilgileri arkada bırakmaktır; mevcut bilgiye de takılı kalmadan, yeni gerçeği almak veya onu gizli bir hazine arar gibi aramaktan kaçınmaktır; iyi olanı tutabilmek için her şeyi sınavabilme özgürlüğü kazanmaktır; yargı veya muhakememizin ön yargılar tarafından çarpıtılmasına asla izin vermemektir; bizi ilgilendiren her davayı kör bir taraftar gibi savunmak yerine düşünceli bir hakim gibi dinlemektir.

Kaynakça

Barnes, C. Reid (Nov., 1906), The Contribution of Science to Religious Education, *The Biblical World*, 28/5, 313-318.

³ "... uzun kulaklar, aslan derisinin yüzeysel olduğunu açığa çıkarır." ifadesi mecaz anlamda kullanılmıştır. Türkçede "uzun kulaklar" ifadesi genellikle bir şeyin sahte ya da zayıf olduğuna işaret etmektedir. Dolayısıyla metinde vurgu yapılan sahte araştırmacıların yaptığı çalışmalarının oldukça uzun metinlere, ifadeler ve içeriklere sahip olabileceği ancak derinlemesine anlamlar içermediğidir.